

INFORMATIEPLAN DE HOLLANDSCHE MOLEN

Vereniging tot behoud van molens in Nederland

Kinderdijk

REEKX ADVIES, GRONINGEN/ALMERE
AGNALIZE NIJMAN EN LIZZY JONGMA

NOVEMBER 2008

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
DEEL I – INFORMATIEBELEIDSPLAN	6
1. DE ORGANISATIE	7
1.1. MISSIE	7
1.2. DOELSTELLINGEN	8
1.3. ORGANISATIESTRUCTUUR	8
1.4. TAKEN VAN DE HOLLANDSCHE MOLEN	9
1.5. DOELGROEPEN	12
2. VISIE INFORMATIEVOORZIENING	13
2.1. DE BIJDRAGE VAN DE INFORMATIEVOORZIENING AAN HET BEHOUD VAN MOLENS	13
2.2. TOEPASSING ICT	14
2.3. SAMENWERKING	14
2.4. INFRASTRUCTUUR	14
3. HUIDIGE INFORMATIEVOORZIENING	16
3.1. WEBSITE WWW.MOLENS.NL	16
3.2. TIJDSCHRIFT MOLENS	17
3.3. INFORMATIEMATERIAAL	18
3.4. INFORMATIEVERZOEKEN	18
3.5. DOCUMENTATIECENTRUM	18
4. GEWENSTE INFORMATIEVOORZIENING	20
4.1. COLLECTIEREGISTRATIE EN DIGITALISERING	21
4.2. AANPASSEN EN UITBREIDEN VAN WEBSITES	22
4.3. OVERIGE WENSEN	23
5. KNELPUNTEN M.B.T. DE REALISATIE VAN WENSEN	25
DEEL II – DIGITALISERINGSPLAN	26
6. DIGITALISERINGSPLAN	27
6.1. DOCUMENTENTATIECENTRUM	27
6.2. DE TE DIGITALISEREN DEELCOLLECTIES	30
6.3. WIJZE VAN DIGITALISERING	30
6.4. WIJZE VAN BESCHIKBAARSTELLING	33
7. DUURZAAMHEIDSSTRATEGIE	34
7.1. SOFTWARE ONAFHANKELIJKE ONTWIKKELING VAN DIGITALE DATA	34
7.2. ICT INFRASTRUCTUUR	35
7.3. VEILIGSTELLEN EN MIGREREN VAN DIGITALE DATA	36
BIJLAGE A. NIEUWE STRUCTUUR WEBSITE	37
LITERATUURLIJST	39

INLEIDING

Nederland is hét molenland bij uitstek. Niet alleen vanwege het aantal maar vooral omdat de molen symbolisch is voor onze strijd tegen het water. Poldermolens werden vanaf de vijftiende eeuw in het westen en noorden van Nederland gebouwd, toen bleek dat het waterpeil in onze polders niet door natuurlijke lozingen gehandhaafd kon blijven. Later werden molens ingezet om binnenmeren droog te malen.

Daarnaast hebben molens een belangrijke rol vervuld in onze economie en industrialisatie. Door gebruik te maken van wind- en waterkracht wist de mens werkzaamheden eenvoudiger en op grotere schaal uit te voeren. Zo'n honderd jaar geleden waren er nog 10.000 molens volop in bedrijf. Ze maalden graan, zaagden hout, sloegen olie uit zaden en maakten papier enz. Met het verdwijnen van de economische functie van molens is echter ook hun aantal in de loop van de tijd sterk afgenomen. Momenteel zijn er nog zo'n 1200 wind- en watermolens over.

Vereniging De Hollandsche Molen is al meer dan 80 jaar de drijvende kracht achter het molenbehoud in Nederland. De vereniging adviseert bij restauratie- en onderhoudswerk en brengt molens onder de aandacht van rijksoverheid en het grote publiek. Bijvoorbeeld door het organiseren van de Nationale Molendag, excursies naar molens en informatiedagen voor moleneigenaren. Daarnaast wordt er in nauwe samenwerking met het Gilde van Vrijwillige Molenaars voor gezorgd dat de molens die Nederland nog rijk is, zoveel mogelijk in bedrijf worden gehouden. Als gevolg van de inspanningen van De Hollandsche Molen is het molenbestand inmiddels stabiel; er is tegenwoordig zelfs sprake van een lichte groei. Meer dan 90 procent van de molens is bovendien beschermd rijksmonument.

De vereniging bezit ook een groot archief en documentatiecentrum dat wordt beheerd door de Stichting Molendocumentatie. Veel van deze - vaak historische - informatie en kennis is onmisbaar voor het onderhoud en de restauratie van de molens en wordt daarvoor veelvuldig geraadpleegd. Het documentatiecentrum bevindt zich op de eerste verdieping van het pand aan de Zeeburgerdijk 5 te Amsterdam en de documentatie is elke donderdag te raadplegen.

De Hollandsche Molen is al sinds haar oprichting hét landelijk expertisecentrum op het gebied van molens. Deze rol wil zij verder uitbouwen; het professionaliseren van haar activiteiten en informatievoorziening is daarvoor een voorwaarde. Hiertoe behoort het op grote schaal digitaliseren en ontsluiten van de collecties van De Hollandsche Molen met daarin belangrijke historische informatie en het online beschikbaar stellen van deze informatie via een digitaal kennisportaal om een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

Dit informatieplan beschrijft de visie van De Hollandsche Molen ten aanzien van haar informatiebeleid voor de komende jaren en benoemt vervolgens de documenten die van belang zijn voor het nieuwe kennisportaal: "Allemolens.nl".

DEEL I – INFORMATIEBELEIDSPLAN

1. DE ORGANISATIE

Vereniging De Hollandsche Molen (DHM) werd opgericht in 1923 en zij zet zich sindsdien in voor het behoud van wind- en watermolens in Nederland. De vereniging bezit een achterban van actieve, betrokken en veelal kritische molenliefhebbers, waaronder vele vrijwilligers.

Geschiedenis van de vereniging

Op 15 mei 1923 werd in Amsterdam “De Hollandsche Molen, vereniging tot behoud van molens in Nederland” opgericht. Aanvankelijk richtte de vereniging zich op het behoud van molens in hun economische functie. Na de Tweede Wereldoorlog werd echter duidelijk dat de rol van de molen als productiemiddel was uitgespeeld. De economische argumenten die De Hollandsche Molen gebruikte, maakten plaats voor algemene landschappelijke en historische overwegingen. Tegelijkertijd zag de vereniging in dat voor het behoud van de molens mensen nodig zijn die het werktuig kunnen bedienen. Zij maakte zich daarom sterk voor het instellen van een opleiding tot vrijwillig molenaar. De betekenis van de vereniging blijft tot op de dag van vandaag onverminderd groot: honderden molens zijn door inspanningen van de vereniging bewaard gebleven en in veel gevallen weer maal- en/of draaivaardig.

Sinds 7 december 2006 heeft De Hollandsche Molen het CBF-keurmerk voor goede doelen. Het CBF-keur is een publieke erkenning, dat de manier waarop De Hollandsche Molen omgaat met de haar toevertrouwde gelden zorgvuldig en betrouwbaar is.

Archief van de vereniging

In de loop van de tijd heeft De Hollandsche Molen allerlei documenten¹ over molens verzameld. Deze collectie bestaat o.a. uit boeken, tijdschriften, beeldmateriaal en bouw- en constructietekeningen. De collectie wordt beheerd door de Stichting Molendocumentatie (SMD) en is te raadplegen in de bibliotheek van de vereniging. Het grootste deel van de collectie is nog niet gedigitaliseerd en het gehele archief is niet online beschikbaar via de website.

1.1. Missie

De Hollandsche Molen stelt zich ten doel om alle nog bestaande wind- en watermolens in Nederland in stand te houden en te doen functioneren, te zorgen voor hun omgeving en de belangstelling voor en de kennis over molens te bevorderen. De vereniging wil dit bereiken door:

- Molenbezitters bij te staan met technische adviezen voor effectief onderhoud en technisch en historisch verantwoorde restauratie.
- Te waken over een goede inrichting van de molenomgeving, de zogenaamde molenbiotoop. Deze dient beschermd te worden tegen oprukkende bebouwing en beplanting.
- De molen en het molenbehoud voortdurend onder de aandacht van de samenleving te brengen. Bijvoorbeeld met het organiseren van de jaarlijkse Nationale Molendag, excursies en molencontact dagen voor moleneigenaren en de uitgave van het tijdschrift Molens.

¹ Met document wordt in dit beleidsplan verwezen naar één bepaald stuk uit het archief of de collectie van De Hollandsche Molen; dit kan variëren van een boek, tijdschrift, foto of bouwtekening tot een krantenknipsel.

- Te bemiddelen bij overheid en particuliere organisaties voor het verkrijgen van financiële steun voor restauratie en onderhoud.
- Het molenaarschap te stimuleren. Het Gilde van Vrijwillige molenaars verzorgt de opleiding tot vrijwillig molenaar.
- De documentatie over molens te waarborgen in het archief en de bibliotheek die worden beheerd door de SMD.

1.2. Doelstellingen

In het meerjarenbeleidsplan voor 2006 t/m 2009 heeft DHM vier strategische doelstellingen geformuleerd:

1. Draagvlakverbreding.
2. Belangenbehartiging.
3. Advisering.
4. Fondsenwerving.

1.3. Organisatiestructuur

Bestuur

Vereniging De Hollandsche Molen wordt geleid door een bestuur, dat bestaat uit minimaal zeven personen. De leden van dit bestuur worden voorgedragen en benoemd door de Algemene Vergadering.

Bureau

De dagelijkse werkzaamheden worden uitgevoerd door het bureau van de vereniging. Hier werken acht betaalde medewerkers, onder leiding van een directeur.

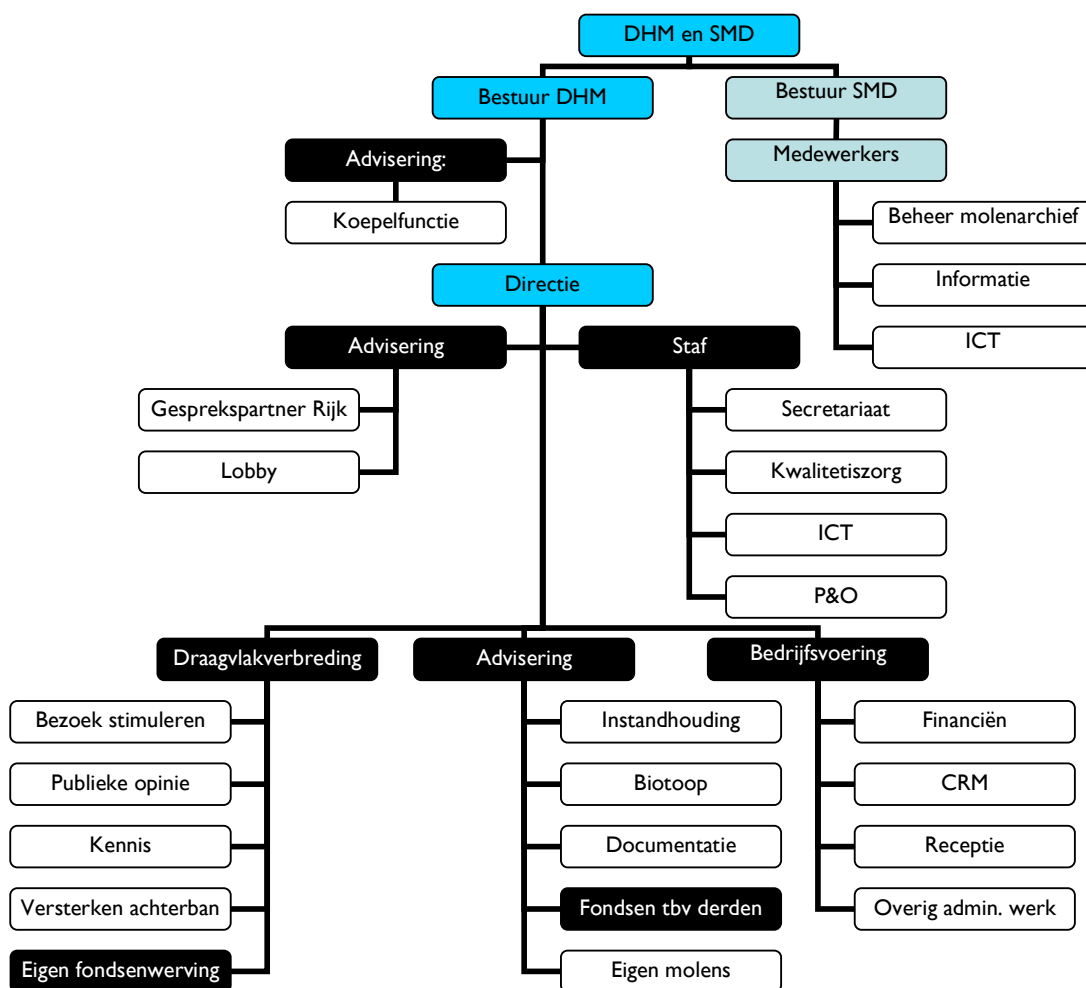
SMD

Het archief en de documentatie van De Hollandsche Molen, worden beheerd door een separate stichting: de Stichting Molendocumentatie (SMD). Deze stichting is opgericht in 1980 en ontvangt financiële middelen van De Hollandsche Molen. Ze bestaat uit een bestuur van zeven personen en heeft momenteel vijf actieve vrijwilligers.

Molenadviesraad

Het bestuur wordt terzijde gestaan door de Molenadviesraad. Deze raad bestaat uit vertegenwoordigers van landelijke, provinciale en regionale molenorganisaties. De Molenadviesraad adviseert het bestuur over het beleid van de vereniging.

De organisatiestructuur is schematisch weergegeven in het volgende schema:

1.4. Taken van De Hollandsche Molen

1.4.1. Kerntaken

De volgende taken die voortvloeien uit de doelstellingen van de vereniging behoren tot de primaire activiteiten van De Hollandsche Molen:

1. Draagvlakverbreding:
 - a. Bezoek van molens stimuleren door middel van het organiseren van de Nationale molen- en gemalendag, provinciale en regionale molendagen of -opleidingen, het uitgeven van de Nationale Molengids en via de website www.molens.nl.
 - b. Het jaar 2007 stond in het teken van de molen. Gedurende dit hele jaar heeft De Hollandsche Molen diverse activiteiten georganiseerd in en rond molens.
 - c. Beïnvloeden van de publieke opinie door een actieve persbenadering, het organiseren van de Molencontactdag en voorlichtingsbijeenkomsten.
 - d. Vergroten van de kennis van molens door middel van de website van De Hollandsche Molen, het blad Molens en het molendocumentatiecentrum.

- e. Versterken van de eigen achterban door het organiseren van de Algemene Vergadering met molenmarkt en de jaarlijkse molenexcursie, het blad Molens, de website en de nationale MolenPas.

2. Belangenbehartiging:

- a. Gesprekspartner zijn bij de overheid.
- b. Lobbyfunctie uitoefenen bij OC&W, Kamercommissies en de RACM.
- c. Verankeren en verstevigen van de positie als koepelorganisatie door middel van de molenadviesraad, regionale molenorganisaties en overleg met de monumentenorganisaties zoals Erfgoed Nederland en de WIM.
- d. Volgen van de invoering van Brim.

3. Advisering:

- a. Beschermen van en adviseren over de molenbiotoop: in dit kader heeft de vereniging praktische richtlijnen opgesteld ter bevordering van de molenbiotoop; deze zijn te vinden op de website www.molenbiotoop.nl. Verder voert DHM een actieve lobby bij rijksoverheid, provincies en gemeenten.
- b. Intermediair voor subsidie-aanvragen (PIP): met ingang van 2007 worden molens door de rijksoverheid gesubsidieerd op grond van de instandhoudingsregeling Brim. Om een beroep te doen op deze regeling moeten moleneigenaren een meerjaren instandhoudingsplan (PIP) opstellen. Op verzoek van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de moleneigenaren heeft De Hollandsche Molen een PIP-model ontwikkeld waarmee eigenaren hun subsidieaanvraag kunnen onderbouwen. Dit PIP-model kan door moleneigenaren besteld worden via de website. Hier staat tevens meer achtergrondinformatie en nieuws over de Brim regeling.
- c. Arbo: samen met het Gilde van Vrijwillige Molenaars, het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en Stichting De Schiedamse Molens heeft DHM de projectgroep Arbo en Molens opgericht. Deze projectgroep heeft een model ontwikkeld voor Risico-Inventarisatie en –Evaluatie (RIE) en een bijbehorend plan van aanpak. Dit model is erkend als standaard en kan door leden besteld worden bij De Hollandsche Molen.

4. Fondsenwerving/financiën:

- a. Het werven van sponsors.
- b. Bemiddelen bij subsidie-aanvragen (PIP).

1.4.2. Overige taken

Om de kerntaken van de vereniging goed uit te kunnen voeren, zijn ook de volgende ondersteunende activiteiten nodig:

- Ledenadministratie: de leden en andere relaties van DHM worden beheerd in het CRM systeem Microsoft Dynamics 3.0.
- Financiële administratie: o.a. het innen en beheren van de gelden uit contributie en fondsen en de eigen salarisadministratie.
- Personeels- en vrijwilligersbeleid.
- Winkel: via de website kunnen zowel leden als niet-leden artikelen bestellen bij de vereniging. Deze artikelen variëren van boeken, ansichtkaarten en bouwplaten tot lespakketten. De inkomsten die hieruit voortvloeien worden benut voor het behoud van de molens in Nederland.

1.5. Doelgroepen

De Hollandsche Molen heeft een aantal uiteenlopende doelgroepen:

- Leden van de vereniging, moleneigenaren, (vrijwillig) molenaars en andere sympathisanten.
- Publiek: iedereen die geïnteresseerd is in molens of geïnteresseerd zou kunnen worden.
- Organisaties en overheden zoals:
 - De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (restauratie en subsidie).
 - Provincies en gemeenten (subsidie, biotoop en bestemmingsplan).
 - Molenstichtingen en -verenigingen (o.a. het Gilde van Vrijwillige Molenaars, het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en de overige grote regionale organisaties).
 - Deskundigen op het gebied van molens zoals molenaars, molenmakers, rietdekkers, molendeskundigen en adviseurs.
- (Potentiële) subsidieverstrekking: bijvoorbeeld de BankGiro Loterij, het Prins Bernard Cultuurfonds en het VSBfonds.

2. VISIE INFORMATIEVOORZIENING

2.1. De bijdrage van de informatievoorziening aan het behoud van molens

Doordat de vereniging al vanaf 1923 een leidende rol speelt op het gebied van adviseren en informeren over molens en dus over een schat aan informatie en expertise beschikt, wordt informatievoorziening van steeds groter belang. De Hollandsche Molen bezit daarvoor reeds een uitgebreide website, die leden, molendeskundigen en toevallige bezoekers op allerlei gebied van dienst kan zijn. Deze website bevat tevens de websites over de molenbiotoop en moleneducatie en zal binnenkort worden uitgebreid met een website over de molencanon; een onderdeel dat nog niet is ontwikkeld is het molendocumentatie-deel.

Belang historische documenten

Voor de restauratie of voor het onderhoud van molens is de historische informatie vaak van groot belang. Deze informatie is voor een groot deel te vinden in het archief van De Hollandsche Molen en heeft in dit kader een belangrijke documentatiewaarde: deze wordt veelvuldig geraadpleegd. Naast molenaars, molenmakers, molenadviesbureau's en andere geïnteresseerden in molens, maakt bijvoorbeeld ook de RACM gebruik van de informatie uit de archieven van De Hollandsche Molen.

Ontsluiten en integreren van kennis

De kennis over molens bevindt zich niet alleen bij de vereniging, maar ook buiten De Hollandsche Molen is kennis en informatie aanwezig die van belang is. Bijvoorbeeld in plaatstelijke molenarchieven. Wil men op dit moment kennis vergaren over een (al dan niet verdwenen) molen dan loopt men tegen de volgende problemen aan:

1. Er is geen koppeling tussen de documentatie van De Hollandsche Molen en die van de andere molenarchieven in Nederland
2. Slechts een heel klein deel van de molencollecties is gedigitaliseerd waardoor een bezoek aan het archief van DHM noodzakelijk is. Het archief wordt beheerd door vrijwilligers die alleen donderdag aanwezig zijn.
3. Door het ontbreken van een totaaloverzicht van alle informatie die in het archief aanwezig is, is het (digitaal) zoeken naar gegevens onmogelijk.

De mogelijkheid om deze archieven digitaal te ontsluiten en te koppelen aan andere archieven in Nederland en eventueel het buitenland, is van onschatbare waarde. De kennis over molens zal daardoor aanzienlijk vergroot worden en daarmee bijdragen tot het behoud en de bescherming van deze monumenten.

De Hollandsche Molen wil al deze kennis bundelen en centraal toegankelijk maken in een landelijk informatie centrum op het gebied van molens, om zo de historische kennis over molens te waarborgen. Door deze kennis digitaal beschikbaar te stellen via een portaal van websites, is deze bovendien bereikbaar voor een breed publiek op elk moment dat daar behoefte aan is.

Een groot deel van de kennis die nodig is voor dit expertisecentrum ligt verankerd binnen de - veelal niet digitale - documenten van De Hollandsche Molen zelf. Om optimaal gebruik te kunnen maken van deze kennis moeten deze documenten verder ontsloten en gedigitaliseerd worden.

2.2. Toepassing ICT

ICT is onmisbaar voor de exploitatie van de gewenste centrale expertisefunctie:

- Toegankelijkheid: door documenten (inhoudelijk) te ontsluiten en digitaliseren wordt de toegankelijkheid van documenten en de daarin aanwezige informatie vergroot.
- Duurzaamheid: door documenten te digitaliseren worden deze veiliggesteld voor latere generaties.
- Toepassingsmogelijkheden: door documenten te digitaliseren kan de hierin aanwezige informatie op verschillende manieren en op verschillende plaatsen worden toegepast. Bijvoorbeeld door de documenten te publiceren op internet.
- Bereik: door internet als medium te gebruiken, kan een groter publiek worden bereikt. Hierdoor kunnen meer mensen, makkelijker beschikken over kennis en kan gewerkt worden aan het verbreiden van de doelgroep.
- Onderhoudbaarheid: door systemen te koppelen en hergebruik van informatie te stimuleren is geen dubbel onderhoud meer nodig. Bovendien wordt hierdoor de integriteit van de informatie verhoogd (er is geen dubbele invoer of opslag meer nodig, waardoor het risico op verschillen of dubbelingen afneemt).
- Presentatie: de collectie kan aantrekkelijk worden gepresenteerd, waardoor doelgroepen zich eerder aangesproken voelen.
- Efficiëntie: door processen te automatiseren nemen de benodigde werkzaamheden af of worden vereenvoudigd.

2.3. Samenwerking

De Hollandsche Molen wil gebruik maken van de kennis die buiten haar eigen organisatie aanwezig is en een totaaloverzicht tot stand brengen van alle in Nederland aanwezig expertise op het gebied van molens. Hiervoor is samenwerking nodig met de volgende organisaties:

- Het RACM.
- Plaatselijke en regionale (molen)archieven.
- Moleneigenaren, molenstichtingen en verenigingen zoals het Groninger Molenhuis en De Zaanse Molens.
- Het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, het Gilde van Vrijwillige Molenaars en TIMS.

2.4. Infrastructuur

M.b.v. het internetportaal “Allemolens.nl” wil De Hollandsche Molen de kennis van de verschillende organisaties aan elkaar koppelen en digitaal beschikbaar stellen. Dit biedt de volgende voordelen:

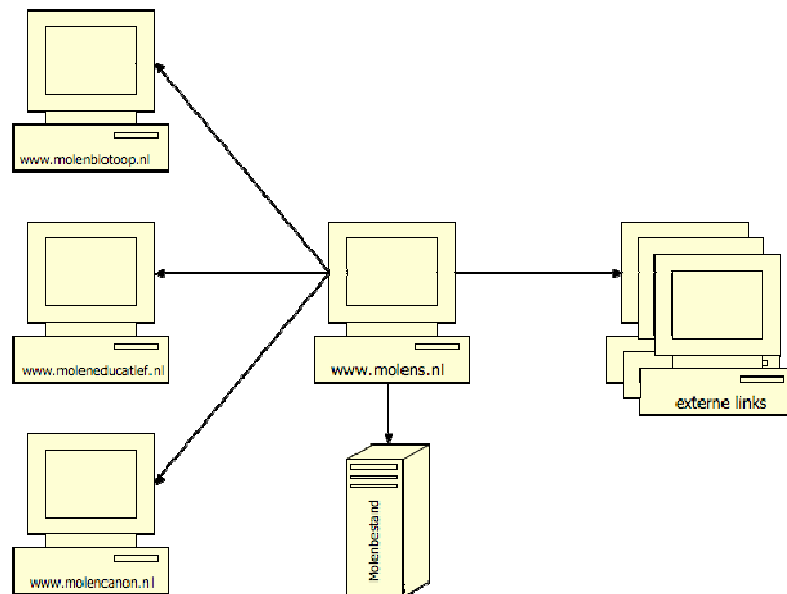
- Er ontstaat een totaaloverzicht van alle beschikbare historische molenkennis in Nederland op één centrale plaats.
- Via diverse zoekmogelijkheden is deze kennis toegankelijk voor een breed publiek.

- De kennis is altijd en overal bereikbaar. Er is geen beperking van openingstijden en mensen hoeven niet naar Amsterdam of een andere locatie om informatie op te halen.
- De kennis uit verschillende archieven en collecties kan geïntegreerd worden; documenten kunnen bijeengebracht worden op een bepaald kenmerk, bijvoorbeeld de molen.

3. HUIDIGE INFORMATIEVOORZIENING

3.1. Website www.molens.nl

Internet is inmiddels een van de belangrijkste communicatiemiddelen van De Hollandsche Molen. De vereniging heeft een aantal websites in beheer. Elke website heeft een eigen (deel) functie. Hieronder een overzicht.

Figuur 2. Website structuur

www.molens.nl

De molensite www.molens.nl is de eigen website van vereniging De Hollandsche Molen. Deze website bestaat sinds 1998 en is sindsdien twee keer aangepast (in 2001 en 2003). Het ontwerp en de technische realisatie van deze site is uitgevoerd door een externe partij die gespecialiseerd is in webdesign en database development (Van den Busken uit Ouderkerk a/d Amstel). De webredactie wordt gedaan door medewerkers van De Hollandsche Molen zelf.

Deze website fungeert als centraal startpunt voor alle online informatie van De Hollandsche Molen. Via het menu op de homepagina zijn de volgende vervolgpagina's of andere websites te bereiken:

- Achtergrondinformatie over vereniging De Hollandsche Molen: de organisatie en geschiedenis van de vereniging, hoe men lid kan worden, een overzicht van de inhoud van reeds verschenen uitgaven van het tijdschrift Molens (op titelniveau) en een contactformulier waarmee men vragen kan stellen aan de vereniging..
- Een link naar de afzonderlijke website Molenbiotoop.
- Een link naar de afzonderlijke website Moleneducatief.

- Een digitaal overzicht van het Molenbestand. Hier zijn alle bestaande molens en rompen van Nederland te vinden. Via deze pagina kunnen wijzigingen worden doorgegeven. Wijzigingen gebeuren onder eindredactie van De Hollandsche Molen.
- Nieuws. Deze pagina bevat een archief met oude nieuwsbrieven en een verwijzing naar een aparte jeugdpagina.
- Een overzicht van veel gestelde vragen. Via het contactformulier kunnen nieuwe vragen gesteld worden.
- Een overzicht van activiteiten en routes.
- Een eigen pagina voor de winkel van De Hollandsche Molen waar online materiaal besteld kan worden.
- Informatie over Arbo/Pip.
- Een eigen pagina voor de Stichting Molendocumentatie. Deze pagina vermeldt de adresgegevens en de openingstijden van het bezoekerscentrum. Deze pagina bevat geen overzicht van documenten uit de collectie.
- Een overzicht van interessante links.

Naast de website van de vereniging, heeft De Hollandsche Molen een aantal websites ontwikkeld of laten ontwikkelen over speciale onderwerpen. Hieronder een korte beschrijving van deze afzonderlijke websites:

www.molenbiotoop.nl

Met deze website voorziet De Hollandsche Molen in de grote behoefte aan informatie over de molenbiotoop. Op de website staat informatie over verschillende aspecten van biotoopbescherming zoals de methode Laméris en het Actueel Hooftbestand Nederland, het windrecht, de standaard molenbiotoop rekenformule en jurisprudentie.

www.moleneducatief.nl

Deze website met educatieve informatie over molens, is ontwikkeld in het kader van het Jaar van de Molens 2007. De website is bedoeld voor de jeugd en bevat lesmateriaal, molenspreekwoorden, knutselmateriaal, spelletjes en andere informatie over molens die interessant is voor kinderen. De website is ontwikkeld in samenwerking met Podium; een bedrijf dat gespecialiseerd is in het ontwikkelen van educatief materiaal.

www.molencanon.nl

Deze website is nog in ontwikkeling en moet de geschiedenis van de molens in Nederland beschrijven in 35 vensters. De website gaat onderdeel uitmaken van www.entoen.nu: de Canon van Nederland.

www.nationalemolenengemalendag.nl

De activiteiten voor de jaarlijks terugkerende Molen- en gemalendag worden gepubliceerd op een afzonderlijke website.

3.2. Tijdschrift Molens

Het tijdschrift Molens is het informatieblad voor de leden van de vereniging en wordt elk kwartaal uitgegeven. In dit blad wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de molenwereld, aan literatuur op het gebied van molens en aan de activiteiten van de vereniging.

De website bevat een digitaal overzicht van de artikelen die zijn verschenen in oude uitgaven van Molens. Dit overzicht gaat terug tot begin 2000. De artikelen zelf zijn niet digitaal toegankelijk.

3.3. Informatiemateriaal

Publiciteitsmateriaal

Leden, molenaars, eigenaren en molenorganisaties kunnen een folder en een affiche bestellen. Dit publiciteitsmateriaal draagt het motto: “Molens, levend landschap”. De vereniging wil hiermee uitdragen dat de molen méér is dan een belangrijk technisch en cultuurhistorisch monument. De molen moet ook worden gezien als een wezenlijk onderdeel van de leefomgeving van alle mensen in Nederland.

Informatiepakket

Het informatiepakket is speciaal bedoeld voor leerkrachten en voor kinderen die een werkstuk of een spreekbeurt willen maken over molens. Het bevat een overzicht van molentypen, informatie over hoe men vroeger in een molen leefde, een literatuurlijst en diverse (oude) folders voor het uitknippen van plaatjes en foto's.

Lesbrieven

Voor het onderwijs zijn er drie lesbrieven ontwikkeld. Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs en de laagste klassen van het middelbaar onderwijs. De pakketten bevatten een docentenhandleiding, een werkboek met informatie over de geschiedenis, functies en type molens en een werkblad met vragen.

3.4. Informatieverzoeken

Via het contactformulier op de website van de vereniging kunnen algemene vragen worden gesteld. Antwoorden op de tien meest gestelde vragen staan op de website. De vereniging behandelt vele verzoeken om informatie. De laatste tijd is er een toenemende vraag om historische informatie over molens.

3.5. Documentatiecentrum

De Stichting Molendocumentatie beheert de archieven van de vereniging en andere documentatie over molens. In deel 2 van dit informatiebeleidsplan - het digitaliseringplan - staat een uitgebreide beschrijving van de deelcollecties die hier onderdeel van uitmaken. Hieronder een korte opsomming:

- Bestuursarchief DHM.
- Archief van verdwenen molens.
- Boeken.
- Tijdschriften.
- Blad “Molens, verenigingsorgaan van DHM”.
- Krantenknipsels.
- Beeldmateriaal.
- Bouw- en detailtekeningen.
- Vakblad “De Molenaar”.
- Historische atlassen en kaartmateriaal.

- Collectie Ten Bruggencate.
- Productiearchief van de fa. Pot (Pot boekjes).
- Gedeponeerde archieven.
- Varia.
- Documentatie per (al dan niet) bestaande molen (in het documentatiecentrum en in het correspondentiearchief van de vereniging).

Het merendeel van de documenten dat in het documentatie centrum aanwezig is, is geïnventariseerd. Hiervoor worden verschillende, separate systemen gebruikt, waaronder Adlib en Access. Slechts twee deelcollecties zijn gedigitaliseerd: de collectie Ten Bruggencate en de Pot boekjes.

Bezoekers kunnen iedere donderdag op afspraak langskomen om de archieven en de documentatie in te zien. De openingstijden zijn van 10 tot 15 uur. Deze bibliotheek wordt beheerd door de vrijwilligers van de Stichting Molendocumentatie.

4. GEWENSTE INFORMATIEVOORZIENING

De Hollandsche Molen beheert momenteel verschillende websites met elk hun eigen doel en vormgeving. Een aantal websites, waaronder die van de vereniging zelf, is al wat ouder en dient geactualiseerd te worden qua vormgeving, opzet en inhoud. Ook bestaat de wens om de stijl van alle webpagina's zoveel mogelijk op elkaar afstemmen zodat er één uniform gezicht naar buiten ontstaat.

Daarnaast wil De Hollandsche Molen een totaal overzicht tot stand brengen van álle historische kennis die in Nederland aanwezig is op het gebied van molens en deze kennis centraal toegankelijk maken in Allemolens.nl: een landelijk, digitaal kenniscentrum op het gebied van het verleden van de molens.

De toegankelijkheid van de verschillende onderdelen (Molenbiotoop, Moleneducatief, Molencanon én in de toekomst ook Allemolens.nl) moet hierbij centraal geregeld worden vanuit de eigen verenigingswebsite. In bijlage A is een opzet van de onderdelen en structuur van de vernieuwde website www.molens.nl opgenomen.

Op deze manier wil De Hollandsche Molen de continuïteit waarborgen van kennis over molens in Nederland en beschikbaar stellen aan een zo breed mogelijk publiek.

Om deze wensen te realiseren zijn de volgende stappen nodig:

- **Collectieregistratie en digitalisering**
Voor het realiseren van een landelijk digitaal expertisecentrum op het gebied van molens is het noodzakelijk om de hiervoor aanwezige en benodigde kennis te inventariseren en zoveel mogelijk digitaal beschikbaar te hebben dan wel te maken. Veel van deze kennis zit verborgen in de - niet digitale - deelcollecties van De Hollandsche Molen. Deze collecties zullen gedigitaliseerd en geregistreerd worden.
- **Aanpassen en uitbreiden van websites**
De opzet en inhoud van de huidige websites dient aangepast te worden aan de wensen en de vormgeving van de webpagina's moet op elkaar worden afgestemd. Daarnaast moet alle historische kennis over molens digitaal ontsloten worden via één centraal portaal, van waaruit zowel de documenten van De Hollandsche Molens als documenten van andere organisaties te vinden zijn. Dit portaal moet toegankelijk zijn via www.molens.nl, maar ook via de eigen URL www.allemolens.nl.

In de volgende paragrafen staat een beschrijving van de activiteiten die nodig zijn om deze twee stappen uit te voeren. Daarnaast volgt ook een paragraaf met andere wensen die De Hollandsche Molen heeft ten aanzien van haar informatievoorziening, maar los staan van de wens om een landelijk expertisecentrum op te richten.

4.1. Collectieregistratie en digitalisering

Voor het tot stand brengen van een totaaloverzicht van molenkennis en het digitaliseren en registreren daarvan, zijn de volgende activiteiten nodig:

1) Inventariseren

De Hollandsche Molen wil een totaaloverzicht tot stand brengen van alle kennis en informatie die er in Nederland is op het gebied van molens. Dit betreft zowel interne (DHM) als externe (andere organisaties) molenkennis. Dit moet geïnventariseerd en in kaart gebracht worden.

2) Digitaliseren

Omdat het om een grote collectie nog te digitaliseren documenten gaat, zal niet alles op korte termijn gedigitaliseerd kunnen worden. De Hollandsche Molen zal daarom werken volgens prioriteiten. Deelcollecties met een hoge prioriteit zullen op korte termijn gedigitaliseerd worden. Het digitaliseren van deelcollecties met een lage prioriteit wordt verschoven naar de langere termijn.

3) Registreren

De gedigitaliseerde documenten zullen zodanig beschreven worden dat ze toegankelijk zijn voor De Hollandsche Molen en haar doelgroepen. Hiervoor moet van te voren worden vastgelegd op basis van welke formele en inhoudelijke kenmerken de verschillende deelcollecties beschreven zullen worden.

Ten aanzien van de registratie heeft De Hollandsche Molen de volgende aanvullende wensen:

- Documenten uit verschillende deelcollecties bijeenbrengen op onderwerp; in dit geval op molen.
- Boeken op hoofdstukniveau ontsluiten (titelbeschrijving).
- Alle jaargangen van het tijdschrift “Molens” inhoudelijk ontsluiten op artikelniveau.
- Dubbelingen in beeldmateriaal wegwerken.
- Kenmerk toevoegen aan foto’s. Reden: er is regelmatig vraag naar foto’s van molens in een bepaalde “setting”; bijvoorbeeld foto’s die zijn gemaakt in de sneeuw of met een bruidspaar erop.
- Inventarissen zoveel mogelijk onder brengen binnen één collectieregistratiesysteem.

Deze activiteiten worden verder uitgewerkt in deel 2: het digitaliseringsplan.

4.2. Aanpassen en uitbreiden van websites

De opzet en inhoud van de huidige websites dient aangepast te worden aan bestaande wensen en de vormgeving van de webpagina's moet onderling op elkaar afgestemd worden.

Voor de realisatie van het portaal waarmee de molenkennis digitaal en landelijk ontsloten kan worden, moeten de volgende activiteiten uitgevoerd worden.

1) Ontwerp en realisatie

Er moet een ontwerp worden gemaakt van de websitestructuur van het portaal, de dialoog (menustructuur en schermverloop) en lay-out (stijl en schermopbouw). Dit moet aansluiten op die van de hernieuwde www.molens.nl. Op basis van dit ontwerp zal de website gerealiseerd worden. Ook de achterliggende infrastructuur zal in kaart gebracht moeten worden (inclusief de interfaces naar andere websites en/of systemen van De Hollandsche Molen en andere organisaties).

2) Publicatie

De gedigitaliseerde documenten moeten gepubliceerd worden op de webpagina's van het portaal. Vanuit dit portaal moeten ook links worden toegevoegd naar documenten van andere organisaties (in de vorm van websites, databanken of systemen).

3) Beheer

Nadat het portaal is gerealiseerd en ingericht (de publicatie van digitale documenten) moet deze onderhouden worden. Dit beheer zal als volgt worden ingericht:

- De reeds bestaande webredactie zal wellicht uitgebreid worden.
- Er zullen procedures en werkbeschrijvingen komen voor het inhoudelijk beheren van de website (o.a. de eindredactie).
- Er komt een backup procedure voor het digitaal materiaal; bij voorkeur op een externe locatie.
- Er zullen servicecontracten (SLA's) worden opgesteld met leveranciers voor het technisch beheren van de website en het registratiesysteem waarmee de digitale documenten worden ontsloten.

Voor de realisatie van Allemolens.nl heeft De Hollandsche Molen inmiddels een projectplan opgesteld waarin de realisatie van deze website nader uitgewerkt wordt.

4.3. Overige wensen

Naast de wens voor het aanpassen van bestaande websites en het integreren van alle bestaande molenkennis binnen één landelijk digitaal expertisecentrum, heeft De Hollandsche Molen nog een aantal andere wensen ten aanzien van het verbeteren van haar informatievoorziening:

Remote raadplegen en remote werken

De vrijwilligers willen ook vanuit huis kunnen werken aan het inventariseren van de deelcollecties. Zij zullen in de toekomst de digitale objecten in www.allemolens.nl kunnen benaderen en bewerken (nadat de rechten en het gebruik van de portaal goed georganiseerd zijn).

Beleid voor oorspronkelijk digitale documenten

Er moet beleid komen voor het bewaren en opschonen van oorspronkelijk digitale documenten in het recente archief van De Hollandsche Molen, zoals email (correspondentie) en foldermappen, zodat dit voor later behouden kan blijven.

Er is beleid ten aanzien van beheer en toegang tot de papieren archieven en dit beleid zal vertaald worden naar digitaal bewaarbeleid en mappenstructuren voor opslag.

Belangrijke e-mails en documenten worden tot op heden geprint en in het papieren archief opgeslagen. Van dit (papieren-) beleid zal overigens voorlopig nog geen afscheid genomen worden.

Eén uniforme identificatie van molens

Momenteel is er geen eenduidig systeem om een molen uniek te identificeren: kenmerken als naam en standplaats zijn niet uniek en er zijn verschillende systemen voor het nummeren van molens. Hierdoor is het lastig om documenten te koppelen aan één bepaalde molen. Voor ontsluiting is dat wel van belang.

In www.allemolens.nl zullen de TenBruggencatenummers en de databasenummers van De Hollandsche Molen naast elkaar gebruikt worden. Voor molens zonder TenBruggencatenummers, of molens waar niet met zekerheid vast te stellen is welk TenBruggencatenummer juist is, zullen geen nieuwe TenBruggencatenummers aangemaakt worden. Daar geldt het databasenummer van De Hollandsche Molen.

Verbreden van de doelgroep

De Hollandsche Molen wil met het portaal een breder publiek bereiken dan nu het geval is. Op die manier hoopt zij meer mensen te interesseren voor molens en zo het behoud van molens te stimuleren. De volgende vernieuwingen zijn ideeën om daar aan bij te dragen:

- Molenwiki: een online molenencyclopedie, waaraan de bezoekers van het portaal zelf kunnen bijdragen.
- Digitale molenverhalen: een verzameling van korte, digitale vertellingen van “experts” zoals molenaars, molenmakers, rietdekkers en andere molenliefhebbers (een moderne vorm van oral history).

Achtergrond: storytelling is de oude kunst van het vertellen over gebeurtenissen in woorden, afbeeldingen en geluiden. Digital storytelling is de term die gebruikt wordt wanneer mensen digitale technieken gebruiken om hun verhaal te vertellen. Meer informatie over digital storytelling is te vinden op: <http://www.storycenter.org/index.html>. Een goed voorbeeld is “De verhalentafel: een bekroond project van Waag Society waarin met filmpjes herinneringen

worden opgehaald, zie <http://www.waag.org/project/verhalentafel>.

De Hollandsche Molen kan op deze manier profiteren van de kennis die buiten haar eigen organisatie aanwezig is en tegelijkertijd het grote publiek op een interactieve manier betrekken bij de website (en dus ook de vereniging) doordat zij zelf content kunnen toevoegen. De Molenwiki is een goede manier om kinderen en jongeren bij de website te betrekken, doordat zij hier informatie vandaan kunnen halen voor bijvoorbeeld spreekbeurten en projecten.

Deze ideeën kunnen bovendien bijdragen aan de gewenste “verjonging” van het imago van molens. Voor beide initiatieven is eindredactie door De Hollandsche Molen nodig.

5. KNELPUNTEN M.B.T. DE REALISATIE VAN WENSEN

Hieronder staat een overzicht van de knelpunten waar De Hollandsche Molen tegen aan loopt bij het realiseren van de gewenste verbeteringen aan haar informatievoorziening:

Knelpunt	Kans	Risico	Oplossing
<i>Geen budget voor nieuwe ontwikkelingen.</i> De Hollandsche Molen beschikt over beperkte financiële middelen, die bovendien voor een scala aan activiteiten ingezet dienen te worden. De vereniging beschikt niet over middelen om nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten.	Groot	Groot	<ul style="list-style-type: none"> • Aanvragen subsidie. • Op zoek naar mogelijkheden tot samenwerken met andere (molen)organisaties.
<i>Beperkte middelen voor digitaliseren</i> De Hollandsche Molen heeft niet of onvoldoende menskracht, apparatuur en ervaring voor het digitaliseren van haar collectie.	Groot	Groot	<ul style="list-style-type: none"> • Inhuren externe partij. • Op zoek gaan naar mogelijkheden tot samenwerking met andere organisaties die wel over apparatuur en/of ervaring beschikken.
<i>Auteursrecht</i> Aansprakelijkheid i.v.m. schenden auteursrecht op het moment dat materiaal gepubliceerd wordt. Op de meeste archiefdocumenten gelden geen auteursrechten, maar op onderdelen van de fotocollecties en tijdschriftartikelen kunnen auteursrechten rusten.	Klein	Middel	<ul style="list-style-type: none"> • Rechthebbenden van (grote) verzameling documenten aanschrijven en verzoeken om toestemming. • Disclaimer plaatsen op de website.
<i>Beperkte beschikbaarheid van vrijwilligers</i> De gedigitaliseerde collecties moeten geregistreerd worden. De uren die de vrijwilligers van de SMD hieraan kunnen besteden zijn niet afdoende om dit op korte termijn te realiseren.	Groot	Middel	<ul style="list-style-type: none"> • Inhuren externe partij. • Registratie "openbaar stellen": het publiek vragen om input over gepubliceerd materiaal.
<i>Beperkte capaciteit bij webredactie</i> Het nieuwe digitale expertisecentrum vraagt meer werk Ten aanzien van het inhoudelijk beheren van de website (eindredactie). De vraag is of de huidige bezetting voldoende is.	Middel	Groot	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden webredactie. • Niet te veel nieuwe initiatieven tegelijk starten, maar vernieuwingen stapsgewijs invoeren.

DEEL II – DIGITALISERINGSPLAN

6. DIGITALISERINGSPLAN

In dit eerste hoofdstuk van het digitaliseringsplan staat een beschrijving van alle documenten die van belang zijn voor het portaal Allemolens.nl (paragraaf 6.1), welke deelcollecties daarvan op korte termijn gedigitaliseerd worden (paragraaf 6.2), hoe dit digitaliseringsproces wordt aangepakt (paragraaf 6.3) en hoe de gedigitaliseerde documenten vervolgens ontsloten worden zodat deze toegankelijk zijn voor een breed publiek (paragraaf 6.4). In het volgende hoofdstuk volgt een beschrijving van de visie van De Hollandsche Molen op het duurzaam bewaren van haar deelcollecties.

6.1. Documentatiecentrum

Het documentatiecentrum van De Hollandsche Molen bestaat uit een verenigingsarchief, de bibliotheek en de overige molendocumentatie. Al deze documenten worden beheerd door de Stichting Molendocumentatie die daarvoor iedere donderdag aanwezig is in de bibliotheek van De Hollandsche Molen aan de Zeeburgerdijk in Amsterdam.

SMD hanteert de door de overheid gestelde normen voor de archiefzorg wat betreft materiële verzorging, bewaring en toegankelijkheid. De archiefbewaarplaats waar de SMD over beschikt, voldoet aan de gestelde archiefnormen. De archieven worden bewaard in zuurvrije omslagen in daarvoor geëigende en goedgekeurde archiefdozen.

6.1.1. Verenigingsarchief

Het archief van de vereniging De Hollandsche Molen bestaat uit een dynamisch, een semi-statisch en een statisch archief.

Het dynamisch archief van De Hollandsche Molen bevat:

- Correspondentie over bestaande molens in Nederland.
- Biotoopdossiers van diezelfde molens.
- Notulen, jaarrekeningen en financiële stukken van De Hollandsche Molen.
- Andere documenten die nodig zijn voor de dagelijkse werkzaamheden.

Het semi-statisch archief bevat documenten uit de administratie van de laatste zeven jaar, die niet meer nodig zijn voor het dagelijkse werk.

Het statisch archief bevat het:

- **Bestuursarchief DHM:** alle relevante documenten vanaf de oprichting in 1923. Dit bestuursarchief wordt elke 5 jaar opgeschoond.
- **Archief van verdwenen molens:** correspondentie met eigenaren van (verdwenen) molens.

6.1.2. Bibliotheek

Naast het archief is er een bibliotheek met:

- **Boeken.**
- **Tijdschriften.**

6.1.3. Andere documenten en verzamelingen

Het documentatiecentrum bevat verder ook een grote verzameling documenten over molens in Nederland. Deze documenten zijn in de loop van de tijd verzameld dan wel ontvangen of in beheer gekregen van derden. De documentatie bestaat uit de volgende deelcollecties:

- **Krantenknipsels:** DHM verzamelt deze zelf of krijgt ze toegestuurd (DHM heeft geen abonnement). Er wordt ook online nieuws verzameld.
- **Beeldmateriaal:** foto's, dia's en ansichtkaarten. Deze deelcollectie bevat veel oud materiaal, waarvan de rechthebbende niet altijd bekend is. De dia's betreffen vooral technische dia's.
- **Bouwtekeningen:** van zowel molens als modelmolens. Verder historische tekeningen en detail tekeningen.
- **Vakblad "De Molenaar":** historisch vakblad over molens. Het behandelt onderwerpen als molenbouw en maaltechnieken, maar bevat ook advertenties.
- **Kuiperatlas.**
- **Collectie Ten Bruggencate:** inventarisatie van molens in Nederland, die ook is ingetekend op stafkaarten. Deze deelcollectie is in 2005 volledig gedigitaliseerd (geen OCR).
- **Archief van de firma Pot:** bedrijfsadministratie over de levering van ijzeren molenroeden in de periode 1882 tot 1944. Deze deelcollectie bevat technisch relevante informatie voor de molenbouw. De deelcollectie is in 2005 volledig gedigitaliseerd (geen OCR).
- **Gedeponeerde archieven:** diverse documenten, afkomstig van particulieren. Bevat ook enkele foto's.
- **Varia:** schilderijen, tekeningen, kalenderplaten e.a..
- **Documentatie** per al dan niet meer bestaande molen.

6.1.3. Beheer en registratie

Het merendeel van de documenten is geïnventariseerd en ontsloten via verschillende registersystemen. Slechts een klein deel is inmiddels gedigitaliseerd. De boeken en tijdschriften zijn beschreven in het Adlib/Bibliotheek systeem; overige deelcollecties

in Access, Word of Excel. Zie onderstaande tabellen voor een overzicht van de grootte van de deelcollecties, hun wijze van ontsluiting en of zij al dan niet zijn gedigitaliseerd. Indien een collectie is geïndexeerd en/of gedigitaliseerd, dan is dit aangegeven met een grijze kleur.

<i>Archief</i>	<i>Aantal</i>	<i>Registratie</i>	<i>Word</i>	<i>Digitaal J/N</i>
Bestuursarchief	30 meter (jaarlijks +2 meter)	Inventaris	Word	Nee
Archief van verdwenen molens	6 meter	Geïndexeerd	Excel	Nee
• Molenbranden		Geïndexeerd	Access	Nee
• Necrologie		Geïndexeerd	Word	Nee
• Van der Flier		Geïndexeerd	Access	Nee
• Overig		Geïndexeerd	Access	Nee

Tabel 1. Archief registratie

<i>Deelcollectie</i>	<i>Aantal</i>	<i>Registratie</i>	<i>Adlib</i>	<i>Digitaal J/N</i>
Boeken	10.000 (= incl. tijdschriften)	Geïndexeerd (titelbeschrijving + trefwoord)	Adlib	Nee
Tijdschriften (20 à 30 titels)	10 meter	Geïndexeerd (formeel + gedeeltelijk inhoudelijk op artikelniveau)	Adlib	Nee
Tijdschrift "Molens"	complete jaargangen	Geïndexeerd (inhoudelijk op artikelniveau)	Adlib + website	Nee
Krantenknipsels	10 meter	Nog niet geïndexeerd	-	Nee
Beeldmateriaal		Nog niet geïndexeerd		
• Foto's - niet digitaal	10.000	Gerubriceerd (TBC nummer)	Access	Nee
• Foto's – digitaal	1.000	Gerubriceerd (provincie/standplaats/molennaam)	Access	Ja
• Dia's	5.000	Gedeeltelijk gerubriceerd (molen/onderdeel)	Access	Nee
• Ansichtkaarten	10.000	Gerubriceerd (provincie/plaats/molen)		Nee
Bouwtekeningen	12 laden	Geïndexeerd	Access	Nee
De Molenaar (1898-2004)	94.505 bladzijden	Gedeeltelijk geïndexeerd	Access	Nee
Kuiperatlas	1180 bladen	Niet geïndexeerd		Nee
Collectie Ten Bruggencate	48 boekjes (12.000 inventarisblaadjes) + 206 stafkaarten	Geïndexeerd	Access	Ja (microfilm)
Pot boekjes	5 boeken (half A4) + 1 boek (folio)	Geïndexeerd	Access	Ja (microfilm)
Gedeponeerde archieven	10 meter	Geïndexeerd (provincie/plaats/molen)	Access	Nee
Varia	10 % van de totale begroting	Gedeeltelijk geïndexeerd	Access	Nee
Documentatie per molen	36 meter	Niet geïndexeerd		Nee

Tabel 2. Registratie van deelcollecties

6.2. De te digitaliseren deelcollecties

Om het gewenste digitale portaal van molenkennis te realiseren, zullen de digitaliseringsactiviteiten van De Hollandsche Molen zich de komende jaren richten op:

- Het centraal registreren van alle deelcollecties, het wegwerken van achterstanden in deze registratie en het bijeenbrengen van documenten uit de verschillende deelcollecties op onderwerp (lees: molen).
- Het digitaliseren van de belangrijkste delen uit de collectie.
- Het digitaal beschikbaar stellen van de collectie aan een brede doelgroep via een landelijk portaal van molenkennis.

6.2.1. Prioriteiten

Aangezien De Hollandsche Molen een grote en gevarieerde collectie documenten bezit zal het niet mogelijk zijn om alle hierin aanwezige documenten (op korte termijn) te digitaliseren. Daarom heeft De Hollandsche Molen prioriteiten gesteld en een drietal deelcollecties benoemd die zij op korte termijn wil digitaliseren. Dit zijn op volgorde van prioriteit:

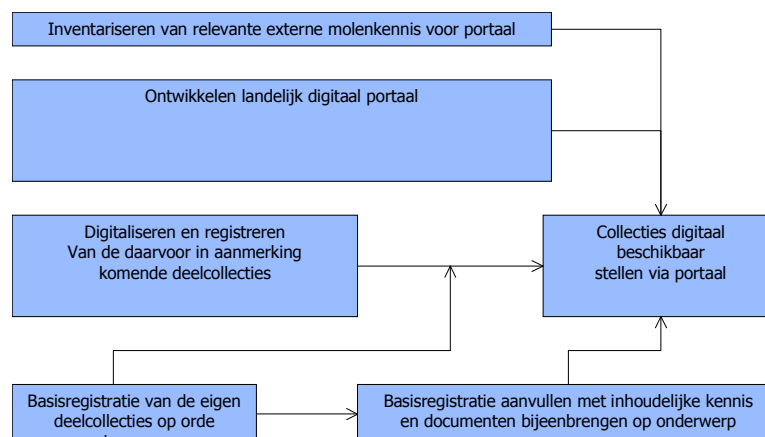
1. Beeldmateriaal en bouwtekeningen.
2. De Molenaar.
3. Documentatie per molen.

Het digitaliseren van de overige deelcollecties wordt opgeschoven naar de langere termijn.

6.3. Wijze van digitalisering

6.3.1. Fasering

Hieronder staat een overzicht van de fasering en afhankelijkheden van de activiteiten die nodig zijn om het gewenste portaal te realiseren. Een aantal activiteiten kan parallel gestart worden.

Figuur 3. Fasering van digitaliseringsactiviteiten

6.3.2. Basisregistratie op orde brengen

Om de basisregistratie op orde te brengen zijn de volgende activiteiten nodig:

Kenmerken voor registratie vastleggen

Er zal van te voren worden vastgelegd o.b.v. welke formele en inhoudelijke kenmerken de verschillende deelcollecties beschreven zijn of zullen worden. De metadataschema's zullen gebaseerd worden op de internationaal erkende standaardset van Dublin Core. De bestaande registers worden hierop nagelopen en eventueel aangepast.

Centrale zoekingang

De centrale zoekingang voor vrijwel alle deelcollecties is de molen; deelcollecties zullen zoveel mogelijk bijeengebracht worden op deze molens zodat alle informatie over een bepaalde molen eenvoudig is terug te vinden.

Voorwaarde voor digitaliseren is daarom dat elk onderdeel van te digitaliseren deelcollecties is voorzien van het nummer of ander identificerend kenmerk van de molen waar dit betrekking op heeft.

Van elke molen dient daarnaast een basisset van gegevens beschreven te worden, zoals het molenummer, de naam en de standplaats. Veel van deze gegevens staan reeds opgenomen in het Molenbestand. Hiervoor wordt een genormaliseerd beschrijvingformat opgesteld o.b.v. Dublin Core en aangevuld met molenspecifieke kenmerken.

Trefwoordenlijst

Voor delen uit de collectie die niet zijn te koppelen aan één specifieke molen, zal een trefwoordenlijst met relevante molentermen ingevoerd worden. Op deze manier kunnen ook deze onderdelen inhoudelijk worden ontsloten. De Hollandsche Molen heeft al een lijst van trefwoorden; deze dient gecontroleerd en aangevuld te worden.

Het aantal verschillende collectieregistratiesystemen minimaliseren

De Hollandsche Molen wil de registratie van alle deelcollecties zoveel mogelijk onder brengen binnen één systeem.

De deelcollecties staan momenteel geregistreerd in verschillende (registratie)systemen. Alle boeken en tijdschriften staan geregistreerd in Adlib; andere deelcollecties in systemen als Access, Word en Excel.

Op korte termijn wil De Hollandsche Molen het aantal collectieregistratiesystemen terug brengen tot Adlib voor de bibliotheekcollectie en een nader te selecteren systeem voor archieven, beeldmateriaal en documentatie. Belangrijke voorwaarde voor dit documentatie-, beeldbank en archiefsysteem is dat het voldoet aan internationale criteria voor archief- en documentatieregistratie (d.w.z. dat het gebaseerd is op Dublin Core, E.A.D.) en dat het systeem een goede mogelijkheid bevat om de collecties online te presenteren.

Op lange termijn (wanneer het collectie- en documentatiesysteem zowel intern als online goed functioneert en alle deelcollecties zijn gedigitaliseerd) zou De Hollandsche Molen kunnen overwegen Adlib, dat slechts voor bibliotheekregistratie wordt gebruikt, uit te faseren en de bibliotheekcatalogus op te nemen in het documentatiesysteem zodat de organisatie maar een registratiesysteem hoeft te beheren.

Achterstanden wegwerken

Er is een achterstand in de registratie van de deelcollecties van De Hollandsche Molen; deze dient weggewerkt te worden. De Hollandsche Molen heeft met name achterstanden bij de volgende deelcollecties:

- Krantenknipsels.
- Varia.

6.3.3. Inventariseren van relevante externe molenkennis

Naast de kennis die binnen De Hollandsche Molen aanwezig is, moet in kaart gebracht worden welke kennis buiten de eigen organisatie aanwezig en relevant is. Ook moet uitgezocht en afgesproken worden of en hoe met deze organisaties samengewerkt kan worden. Hierbij spelen de volgende aspecten een rol:

- *Wie heeft wat?*
- Hoe *relevant* zijn deze documenten?
- *Mogen* deze documenten gebruikt worden? Kan/wil de organisatie samenwerken?
- Zijn de documenten *digitaal* of niet?
- Hoe *toegankelijk* zijn de documenten? Staan de documenten beschreven in een register of registersysteem? Zijn de documenten *online* te raadplegen?

Resultaat: een overzicht van alle relevante en bruikbare “externe” molenkennis in Nederland.

6.3.4. Digitaliseren en registreren van deelcollecties

De Hollandsche Molen heeft ervoor gekozen om het digitaliseren van haar deelcollecties uit te besteden aan een externe digitaliseringspartij daar de organisatie noch over de kennis noch over de capaciteit beschikt om zelf te digitaliseren. In 2009 zal een externe partner worden geselecteerd.

Het gaat op korte termijn om digitalisering van het volgende materiaal:

De molenaar

Alle uitgaven van het tijdschrift “De Molenaar” zullen m.b.v. OCR worden gescand. Het gaat in totaal om ca. 94.505 bladzijden. De gedigitaliseerde deelcollectie van het tijdschrift “De Molenaar” zal na digitalisatie full text doorzocht kunnen worden op de geOCRde tekst.

Beeldmateriaal

Alle foto’s, dia en Ansichtkaarten zullen worden gedigitaliseerd. Tijdens het digitaliseren wordt het materiaal gekoppeld aan de betreffende molen. Het gaat in totaal om een aantal van ca. 25.000 stuks.

Documentatie per molen

Uit alle, op dit moment nog ongeïventariseerde documentatie, zal per molen een definitieve selectie gemaakt worden voor digitalisatie. Er zal naar schatting ongeveer 20 meter molendocumentatie gedigitaliseerd worden.

Resultaat: de volgende deelcollecties zijn volledig gedigitaliseerd en gekoppeld aan molens: De Molenaar, beeldmateriaal (foto’s, dia’s en Ansichtkaarten) en een kerncollectie de documentatie per molen.

6.3.5. Ontwikkelen landelijk digitaal portaal

De Hollandsche Molen is voornemens een landelijk digitaal portaal te ontwikkelen: Allemolens.nl. Daarnaast moet ook beoordeeld worden in hoeverre de huidige websites van De Hollandsche Molen aangepast dienen te worden, zowel inhoudelijk als uiterlijk (de stijl van de verschillende websites moet op elkaar worden afgestemd en hier en daar zijn wijzigingen nodig van de opzet).

Resultaat: het portaal is online en geschikt voor het publiceren van digitale collecties en ook de overige websites van De Hollandsche Molen zijn op elkaar afgestemd.

6.3.6. Collecties digitaal beschikbaar stellen via portaal

De gedigitaliseerde documenten worden gepubliceerd op de webpagina's van het portaal. Vanuit dit portaal moeten ook links worden toegevoegd naar documenten van andere organisaties (in de vorm van websites, databanken of systemen).

Resultaat: de belangrijkste deelcollecties van De Hollandsche Molen zijn online beschikbaar en kunnen verder geregistreerd worden.

6.3.7. Basisregistratie aanvullen

De basisregistratie kan worden aangevuld met actuele, inhoudelijke en contextuele informatie en documenten kunnen verder worden samengebracht op molenniveau, zodat er een archief met zoveel mogelijk kennis per molen ontstaat. Andere bestaande wensen t.a.v de registratie:

Boeken en tijdschriften zijn formeel ontsloten. De Hollandsche Molen wil deze verder inhoudelijk ontsluiten (in Adlib):

- Een deel van de oudere jaargangen van sommige tijdschriften is nog niet inhoudelijk op artikelniveau ontsloten (achterstand).
- Meer boeken formeel op hoofdstukniveau ontsluiten (wanneer dit toegevoegde waarde heeft).

Deze activiteit wordt niet afgesloten; met (nieuwe) informatie zal de collectie in de loop van de tijd steeds verder (inhoudelijk) worden ontsloten of worden aangevuld met nieuw materiaal; ook over dit nieuwe materiaal moet zo veel mogelijk informatie beschikbaar zijn.

Resultaat: de deelcollecties van De Hollandsche Molen zijn via verschillende ingangen toegankelijk en samengebracht op molen.

6.4. Wijze van beschikbaarstelling

De collectie van De Hollandsche Molen wordt via het portaal Allemolens.nl beschikbaar gesteld aan haar leden en het grote publiek. Deze website zal door een externe partij ontwikkeld worden en zal daarna inhoudelijk beheerd kunnen worden m.b.v. een Content Management Systeem. De eindredactie over de website komt te liggen bij De Hollandsche Molen. De digitale collectie kan door de vrijwilligers van de Stichting Molendocumentatie via internet worden beheerd.

7. DUURZAAMHEIDSSTRATEGIE

De Hollandsche Molen is zich bewust van de problemen rond digitale duurzaamheid. Hoe kan duurzame toegankelijkheid tot digitale data gerealiseerd worden? In hoeverre kan digitalisering bijdragen aan het behoud van de fysieke collectie?

De digitale collectie dient toegankelijk te blijven voor zowel een breed publiek als de eigen medewerkers. Daarom zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van standaardformaten en algemeen geaccepteerde kwaliteitscriteria, zoals die bijvoorbeeld zijn vastgelegd in het ICT-register van Digitaal Erfgoed Nederland (DEN).

Tevens zullen ontwikkelingen in het vakgebied gevolgd blijven worden en zal De Hollandsche Molen ook het lange termijn beheer van de digitale collecties bewaken.

Duurzaam en betrouwbaar digitaliseren en archiveren vraagt over langere periode bijzondere zorg. Bij het vaststellen van de duurzaamheidsstrategie zal De Hollandsche Molen rekening houden met drie risicogebieden waarbij op de langere termijn verlies van informatie kan optreden:

- Bij de productie van digitale data: welke opslagformaten verdienen het predikaat duurzaam?
- Bij het wijzigen of vervangen van software: ondersteunt de nieuwe software de formaten die geproduceerd zijn met de oude software en/of is de digitale informatie over te zetten naar het nieuwe formaat?
- Bij het wijzigen of vervangen van hardware: ondersteunt de nieuwe hardware de (oude) software en zijn media behorend bij de oude hardware nog raadpleegbaar met de nieuwe hardware?

Hieruit kunnen de volgende drie risico's voor dataverlies op de langere termijn gedestilleerd worden:

- De software waarin de digitale data ontwikkeld is, is niet langer beschikbaar.
- Het platform of operating system waarop de software draait om digitale data te produceren, wordt niet langer ondersteund.
- De drager(s) waarop de digitale data opgeslagen wordt, is aan verval onderhevig of wordt niet meer ondersteund door nieuwe generaties hardware.

De Hollandsche Molen heeft op deze drie terreinen beleid ontwikkeld, zodat de kans op dataverlies over de langere termijn zo klein mogelijk is.

7.1. Software onafhankelijke ontwikkeling van digitale data

De Hollandsche Molen wil in de komende jaren een belangrijke stap voorwaarts maken in het duurzaam ontsluiten van haar collectie. De organisatie zal een grote investering in digitalisering van de collecties doen en wil in duurzame technieken en digitale formaten investeren om de digitale collectie langdurig toegankelijk te maken.

Belangrijke voorwaarde bij de selectie van registratiesystemen en digitale formaten zijn dat deze gebruik maken van internationaal erkende standaarden voor het ontsluiten en vindbaar maken van collecties. Belangrijke formats voor ontsluiting zijn Dublin Core en EAD: een internationale coderingsstandaard voor door machine leesbare toegangen zoals inventarissen, registers en indexen.

Hierdoor ligt de codering van toegangen vast in XML documenten. Omdat XML een open standaard formaat is, kunnen gegevens transparant worden uitgewisseld met andere archieven. XML documenten zijn niet gebonden aan specifieke software of besturingssystemen. Hierdoor kunnen toekomstige conversieproblemen worden vermeden en wordt de digitale duurzaamheid sterk verbeterd.

Om toekomstige toegankelijkheid tot digitale data onafhankelijk van de keuzes en het voortbestaan van de softwareproducenten te garanderen, kiest De Hollandsche Molen ervoor om voor de opslag en toegang tot de digitale data gebruik te maken van open standaarden. Beeld, tekst en audiovisueel materiaal wordt weliswaar in diverse softwarepakketten ontwikkeld, ter archivering worden ze naar duurzame formaten omgezet.

De gekozen formats per type materiaal:

Type data	Opslag format	Toegang, ontsluiting
Beeld (niet bewegend)	TIFF (moederbestand) + JPEG 1:10 (presentatie)	Dublin Core
Bouwtekeningen	Idem	Idem
Tijdschriften en krantenknipsels	Idem + OCR	Full text doorzoekbaar (geOCRde tekst opgeslagen als UTF-8 en integraal doorzoekbaar)
Archiefstukken	Relevante stukken worden gedigitaliseerd TIFF (moederbestand) + JPEG 1:10 (presentatie)	Indexen op de archieven worden middels EAD online toegankelijk gemaakt.

Tabel 3. Opslagformaten

7.2. ICT Infrastructuur

Werkplekken

Voor de medewerkers van De Hollandsche Molen zijn werkplekken beschikbaar die draaien onder Windows en toegang hebben tot het internet.

Servers

Internet is het belangrijkste communicatiemiddel van De Hollandsche Molen; zij beheert meerdere websites. De web servers voor deze websites zijn extern ondergebracht. Naast deze web servers draait er intern een server voor e-mail en andere werkplekapplicaties. Opslag van documenten geschiedt op de server. Deze servers worden dagelijks veiliggesteld, waardoor de kans op dataverlies nihil is.

Software

Momenteel maakt het De Hollandsche Molen alleen gebruik van reguliere softwarepakketten. Hierbij valt te denken aan de standaard Microsoft office suite en Microsoft Dynamics voor relatiemanagement. De Hollandsche Molen maakt geen gebruik van functiespecifieke software. Er wordt ook nog niet gewerkt met een speciaal registratiepakket.

ICT expertise

De Hollandsche Molen maakt voor systeembeheer en ICT vraagstukken gebruik van de expertise van de leveranciers van de systemen en pakketten die zij gebruikt.

7.3. Veiligstellen en migreren van digitale data

Het portaal Allemolens.nl zal extern gehost worden. Dit betekent dat een kopie van het digitale archief extern ondergebracht wordt en in geval van calamiteit veilig is.

Oorspronkelijk digitale data

Het bestaande beleid ten aanzien van beheer en toegang tot de papieren archieven wordt overgenomen voor het bewaren en opschonen van oorspronkelijk digitale documenten in het recente archief van De Hollandsche Molen, zoals email (correspondentie) en foldermappen. Belangrijke emails en documenten worden geprint en in het papieren archief opgeslagen. Op deze manier blijven ook recente documenten van De Hollandsche Molen behouden voor later.

BIJLAGE A. NIEUWE STRUCTUUR WEBSITE

Home	Over onze vereniging	Steun ons	Nieuws	Molendocumentatie	
Adres DHM contactgegevens	Over DHM	Lid Worden		Bezoekgegevens	
Zoek een molen	Het bestuur	Doneren	Nieuwsbrief	SMD	
Laatste nieuws/eerste zin	De medewerkers	Lid werft lid	Blad molens	Collecties	
Doorlink acties/belangrijke items	Vrijwilligers	Cadeaulid	Persberichten	Beeldbank	
Vraag stellen (molenabc)	Werken bij DHM betaald/vrijwillig/stage	Schenken nalaten	Jeugdpagina	Afspraken	
Logo's van partners	Partners en samenwerking	Bedrijven		Vragen stellen	
	Bezoekadres/Routeplanner	Acties en voordeel voor leden		Stage	
	Jaarverslag 2007/2006/2005 etc	Sponsors		Vrijwilligers	
	Financieel verslag (PDF)	Bank Giro Loterij			
	Steun ons (link naar hoofdknop)				
Moleneigenaar	Molens	Jeugd	Vragen	winkel	linken
Betaald deel voor leden			Veel gestelde vragen		
Arbo	Zoek uw molen op de kaart	Moleneducatief	Molenwoordenboek		
Pip	Routes	Jeugdpagina	Wijzigingen doorgeven		
Biotoop	Activiteiten/agens	Fun	Stel uw vraag met het vragenformulier		
Fondsenwerving	Tips				
Verzekeren	NMGD				
Vraag stellen	Open Monumentendag				
Molenaar					
Hoe wordt je molenaar					
Molenaar gezocht/gevraagd					
Veiligheid op molens					
Incidenten register					
Discussieforum					

LITERATUURLIJST

Een overzicht van gebruikte bronnen:

- Vereniging De Hollandsche Molen (2008). *Activiteitenplan 2008*.
- Vereniging De Hollandsche Molen (z.j.). *De Hollandsche Molen*. Geraadpleegd op 9 augustus 2008, zie: <http://www.molens.nl/>
- Vereniging De Hollandsche Molen (2006). *Meerjarenbeleidsplan 2006 tot en met 2009*.

Alle afbeeldingen zijn overgenomen uit Wikipedia en valt onder de Creative Commons licentie van Wikimedia. Zie: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Molen>, geraadpleegd op 9 augustus 2008.